

PARS PRIMA

DE

PERTINENTIBUS AD SIMPLI-
CEM APPREHENSIONEM.

INFORMATIO PRIMA

De Terminis.

PER terminum in acceptione dialecticâ in-
telligitur pars propositionis, sicut autem
propositio alia est mentalis, quæ in men-
te tantùm formatur, alia vocalis, quæ ore
exprimitur, alia scripta, quæ scribitur, sic etiam
terminus alius est *Mentalis*, alius *Vocalis*, alius
Scriptus. *Terminus mentalis est pars constitutiva*
propositionis mentalis, *terminus vocalis est pars*
constitutiva propositionis vocalis, *terminus scrip-*
tus est pars constitutiva propositionis scriptæ.
Quarum definitionum sensus patebit ex mox
dicendis. Cum verò terminus vocalis sit no-
tior & usitator mentali & scripto; idè in
præsenti potissimum agitur de termino vocali,
ejusque tum definitio, tum divisiones exa-
minantur.

A 3

ARTI.

ARTICULUS PRIMUS.

De Natura Terminii Vocalis.

2. **CONCLUSIO.** Terminus vocalis definitur
Vox significativa ad placitum, ex qua simplex per se conficitur propositio.

Explicatur, Dicitur primo vox significat. va ad placitum. Vox enim triplex est, alia nihil significans, ut: Blictri. Alia naturaliter significans, ut: Gemitus Infirmi. Alia significans ad placitum, sive quæ ab antiquis imposita est ad rem aliquam propriè significandam, sic vox: Homo est imposita ad significandam naturam humanam; & talis vox requiritur ad terminum. Neque ad eum sufficit qualiscunque sonus, sed debet esse Vox vel Sonus ab ore animalis proiatus, cum intentione aliquid significandi, unde ad terminum non pertinent clangor tubæ, strepitus pedum, sonus campanæ &c.

Dicitur secundò. *Ex qua, quia termini sunt partes, ex quibus propositio immediatè componitur.*

Dicitur tertio; *simplex per se conficitur propositio, quia terminus, tanquam pars, per se & ex naturâ suâ petit componere propositionem, & quidem simplicem vel categoricam, terminus enim debet componere propositionem immediatè, sola autem propositio*

litio simplex ex terminis immediatè componitur. Unde inclaret bonitas definitionis, quia constat genere & differentiâ, quod amplius constabit ex sequentibus.

Colliges primò. Quod voces nihil significantes, ut: *blictri*, non sint termini. Ratio est, quia non sunt signa NB. *formaliter*, sed *materialiter* talia, ideòque non deserviunt ad faciendam propositionem *logicam* vel doctrinalem. Dictum est: *non sunt signa* NB. *formaliter*, sed *materialiter* talia, signum enim formaliter tale est illud, quod præter se aliud manifestat, voces autem nihil significantes manifestant *nudum* sonum, & præterea nihil.

Dices, vox nihil significans v. g. *blictri* potest esse subjectum in propositione, ergo potest esse terminus, P. ant., in hac propositione: *blictri est disyllabum*, *ly blictri* est subjectum, ergo. P. ant., *ly blictri* ponitur ordine constructionis ante copulam, ergo.

R. dist. ult. ant. *Ly blictri ratione sui* ponitur &c. N. A. *ratione alterius* C. A. subintelligitur enim particula *vox*, ut sensus propositionis sit: *vox blictri est disyllaba*.

Urgebis primò. Sed *ly blictri* in dicta propositione accipitur ratione sui, ergo contra solutionem. P. ant., quod accipitur pro se ipso, accipitur ratione sui, sed in dicta propositione *ly blictri* accipitur pro se ipso.

so, ergo, P. min. *blictri* non potest accipi pro alio, quia non est vox significativa, ergo accipitur pro se ipso.

R. dist. prob. antecedentis, quod accipitur pro se ipso *in ratione formaliter significantis*, hoc accipitur ratione sui C. maj. quod accipitur pro se ipso *in ratione materialiter significantis*, hoc accipitur ratione sui N. maj. Similiter dist. min.: N. coam, *blictri* sumitur pro se ipso materialiter, sive pro nudâ voce.

6. Urg. 2do, sed *ly blictri* in dicta propositione aliquid significat, ergo, P. ant. *blictri* est *signum vocis nihil significantis*, ergo.

R. dist. prob. ant. *Blictri* est signum vocis nihil significantis, & illa significatio est *materialis* & illiterata C. ant., & illa significatio est *formalis* & doctrinalis N. ant. Qui audit proferri hanc vocem: *blictri*, nihil docetur, quia plus non intelligit, quam sonum.

7. Colliges secundô. Quod literæ & syllabæ non sunt termini *logici*. Ratio est, quia ex literis & syllabis propositio non fit *immediatè*, sed *mediatè*, id est, mediantibus integris dictionibus.

8. Dices. Quod terminat propositionem, hoc est terminus, sed literæ & syllabæ *terminant* propositionem, ergo sunt termini.

R. dist. maj., quod terminat propositionem *formaliter* spectatam, hoc est terminus C.

maj

maj., quod terminat propositionem *materia-*
liter (p. statam N. maj. Similiter dist. min.
N. coam Literæ non terminant propo-
sitionem sumptam formaliter, in ratione affirman-
tis vel negantis.

Urgebis. Sed etiam literæ terminant pro- 9.
positionem formaliter sumptam, ergo contra
solutionem, P. ant., hæc est propositio A-
ristotelis formaliter sumpta: *A est B*, sed
hanc propositionem terminant literæ A, &
B, ergo.

R. ad prob. C. maj. dist. min., sed hanc
propositionem terminant literæ *quatenus lite-*
ra sunt N. min., terminant literæ quatenus
ponuntur *loco terminorum* C. min. Similiter
literæ vocales positæ in dictionibus, *Barbara*,
Celarent & aliis [de quibus agetur P. 3. Dial.)
non considerantur à Dialecticâ, quatenus
literæ sunt, sed quatenus significant qualita-
tem vel quantitatem propositionum.

Colliges tertio, quod propositio ut: *Homo est* 10.
Doctus, non sit terminus. Ratio est, quia termi-
nus debet esse pars *per se ordinata* ad compo-
nendam propositionem, sed propositio non est
pars per se ordinata ad componendam propo-
sitionem aliam, cum propositio sit aliquod
totum, quod non per se, sed tantum *per acci-*
dens ordinatur ad aliud componendum. Ea-
dem ratio evincit, quod oratio, ut: *Animal*
rationale, non sit terminus. Dices,

II. Dices. Oratio potest componere propositionem, ergo oratio est terminus. P. ant. hæc oratio: *Animal rationale*, componit hanc propositionem: *homo est animal rationale*, ergo.

R. Diff. Prob. ant. Hæc oratio: animal rationale, sumpta *in ratione orationis* componit propositionem N. ant. sumpta *in ratione termini complexi* C. ant. animal rationale dupliciter spectari potest, 1° dō, ut est terminus complexus, & sic est pars per se, & componit propositionem. 2° dō, ut est oratio, & sic non est pars; sed totum, neque propositionem componit per se, sed ad summum per accidens.

12. Colliges quartò, quod copula NB. *exercitè sumpta* non sit terminus. Ratio est, quia terminus debet esse *pars constituens* propositionem, copula autem *exercitè sumpta* non est pars propositionem constituens, sed tantum est *unio vel nexus partium*, sicut *clavi non sunt partes navis, sed tantum conjunctiones partium navis*. Ait. S. Thom. 1. perih. Lect. 1.

Dictum est *copula NB. exercitè sumpta*, potest enim copula spectari dupliciter, 1° dō *exercitè & formaliter*, in quantum exercet officium copulæ, id est connectit partes, & sic non est terminus. 2° dō *signatè & materialiter*, in quantum est vox latina ad placitum significat.

nificativa, ut in hac propositione: *Est* est copula. Sumitur etiam materialiter quando significatur per hoc nomen *copula*, ut: *copula est unio*, & sic copula potest esse terminus.

Dices imò. *S. Th. 1. perih. Lect. 1. Ait: ver-13. bum est pars enuntiationis. Et 2 perih. Lect. 2. quandoq; in enuntiatione verbum: est, prædicatur secundum se, ut cum dicitur: Socrates est, ergò copula sive verbum est est terminus.*

R. Ad 1. textum, velle *S. Th.* quod verbum non sit pars constituens propositionem, sed tantum uniens partes propositionis, hoc autem non sufficit ad rationem termini, in formâ *D.* Verbum est *pars enuntiationis uniens C. constituens N.* enuntiatio enim, ait *S. Th., Lect. 9. constituitur ex subiecto & prædicato.*

R. Ad 2 explicando sub distinctione: verbum est prædicatur secundum se *in ratione verbi N. in virtute participii subintellecti C.* nam in verb. *est* involvitur participium: *Existens*, ut sensus sit: *Socrates est existens*, sicut in hac propositione: *studere non est otari*, ly: *studere & otari* sunt subiectum & prædicatum, non in quantum verba sunt, sed in quantum ponuntur nomine substantivorum, unde propositio sic explicatur, *studium non est otium.*

Dices 2dò. Ideò copula exercitè sumpta, non esset terminus, quia est medium uniens partes propositionis, sed illa ratio nulla est, ergo,

ergo , P. min. quamvis medium syllogismi uniat majus & minus extremum , tamen *medium* syllogismi est terminus , ergo etiam quamvis copula sit *medium* uniens partes propositionis ; tamen copula est terminus.

R. Ad prob. min. C. ant. N. Coam, disparitas est , quia medium syllogismi ità uniat majus & minus extremum , ut tamen ipsum simul subjiciatur vel prædicetur in præmissis , copula verò exercitè sumpta in propositione neque subjicitur neque prædicatur.

ARTICULUS SECUNDUS.

An Voces extra Propositionem sint Actu Termini ?

15. Prænotandum. Quod voces significantes ad placitum tripliciter considerari possint , imò *absolutè & secundum se* , in quantum sunt impositæ ad aliquid significandum , non verò sunt ordinatæ ad constituendam propositionem , voces sic acceptæ habent *potentiam remotam* componendi propositionem , & non sunt *actu* termini. Secundò *cum ordine ad propositionem* , in quantum intellectus voces illas ordinavit ad propositionem constituendam , sic acceptæ habent *potentiam proximam* componendi propositionem , 3tò *prout actu propositionem componunt* , & ponuntur vel ante vel post copulam , in hac tertiâ acceptio-

ne

ne constat, quod voces sint *actu* termini, dubium igitur est de vocibus secundo modo acceptis.

CONCLUSIO. Voces in secundâ accep-
tione sunt *actu* & propriè termini, Ratio est, 16
quia *verba in definitionibus posita non dicunt
actum sed potentiam*, ergo dum in definitione
termini dicitur, quod sit vox, ex quâ compo-
nitur propositio, *ly conficitur* non debet in-
telligi de *actuali exercitio*, sed tantùm de
potentiâ proximâ componendi, voces autem
positæ extra propositionem, dummodo ad
illam per intellectum sint ordinatæ, habent
potentiam proximam componendi, ergo
sunt *actu* & propriè termini.

Declaratur hoc imò: Homo definitur,
quod sit animal rationale & tamen ad hoc,
ut aliquis dicatur *actu* homo, non requiri-
tur ut *actu* ratiocinetur. 2dò: civis dicitur
actu pars civitatis, dummodo ad civitatem
sit deputatus, licet in eâ *actu* non moretur.
3tiò iudex est *actu*, non tantùm quoad no-
men, sed etiam *quoad officium* iudex, licet
actu non iudicet, ergo simili modo in præ-
senti philosophandum est de vocibus extra
propositionem.

Dices imò. Terminus ab Aristotele de-
finitur, quod sit id, in quod *resolvitur* pro-
positio velut in prædicatum & subjectum,
sed

sed illa definitio non convenit vocibus extrà propositionem, ergo voces extrà propositionem non sunt termini, P. min: resolutio supponit compositionem propositionis, sed voces extrà propositionem necdum sunt in compositione propositionis, ergo.

R. D. 1. *in* maj. Terminus *actu componens* definitur ab Aristotele, quod sit id, in quod resolvitur propositio &c. C. maj. terminus *simpliciter talis* N. maj. & C. min. D. cont. ergo voces extrà propositionem non sunt termini *actu componentes* C. *coam* non sunt termini *simpliciter tales* N. *coam*, ad terminum *simpliciter talem* sufficit, quod sit pars, ad hoc autem, ut vox aliqua sit actu pars propositionis, non requiritur, ut eam actu componat, sed satis est potentia proxima componendi. Sicut anima rationalis separata à corpore manet actu pars hominis, licet hominem actu non componat.

18. Urgebis. Sed etiam voces extrà propositionem non sunt actu termini simpliciter tales, ergo cont. sol. P. ant. voces extrà propositionem sunt *indifferentes* ad eam componendam vel non componendam, ergo. P. ant. vox *animal* potest æquè poni ac non poni in propositione, ergo.

R. D. 2. dum ant. Voces extrà propositionem *secundum se sumptæ* sunt indifferentes C.

ant.

ant. : voces *ordinate ad propositionem* N.
ant.

Dices 2do. Terminus dicitur à terminando, sed voces extra propositionem non *terminant* propositionem, ergo non sunt termini.

R. D. maj. Terminus dicitur à terminando *vel actu vel potentiâ* C. maj. à terminando *semper actu* N. maj. Similiter D. min. N. consequentiam.

Urgebis imò. Quod actu terminat, est actu terminus, ergo quod *potentiâ terminat*, est potentiâ terminus.

R. D. ant. Quod actu terminat, est actu terminus, quoad *actuale exercitium termini*, C. ant., est actu terminus præesse quoad *rationem essentialem termini* N. ant. similiter dist. cons. Vox extrâ propositionem habet essentiam termini, vox intrâ propositionem dicit præterea exercitium compositionis, quod termino simpliciter tali non est essentialis.

Urgebis 2do. Extra propositionem non datur copula, ergo etiam extra propositionem non datur terminus.

R. C. ant. N. coam disparitas est, quia copula consistit in *actuali exercitio uniendo prædicatum cum subjecto*, extra propositionem verò non exercetur unio prædicati cum subjecto

jecto. Terminus verò simpliciter talis non consistit in actuali exercitio terminandi, sed in eo, quod vox sit ab intellectu ordinata ad propositionem constituendam, qui ordo etiam habetur extra propositionem.

22. Urgebis 3tio. Metallum latens in mineris habet potentiam, ut exinde cudatur moneta, & tamen non dicitur actu pars monetæ ergo à pari licet voces extra propositionem habeant potentiam, ut exinde fiat propositio, tamen non debent dici actu partes propositionis

R. D. in eam partem antecedentis, metallum latens in mineris habet *potentiam remotam*, ut exinde cudatur moneta C. ant. habet *potentiam proximam* N. ant. Sicut ergo metallum in officinâ monetariâ elaboratum, sit proximè potens induere formam monetæ, & tunc dicitur pars monetæ, sic de voce per intellectum ordinatâ ad propositionem.

ARTICULUS TERTIUS,

De Divisione Termini vocalis.

23. **A**D distinguendum unum terminum ab alio Dialectici maximè attendunt ad modum significandi, fieri enim potest, ut una & eadem vox habeat eandem rem significatam, propter diversum tamen modum significan-

nificandi pertinet ad diversos terminos, v. g. hæc vox: *Petrus*, est terminus *categorematicus*, in quantum sola potest esse integrum subjectum vel prædicatum in propositione. Est etiam terminus *incomplexus*, quia non habet partes separatim significantes. Est terminus *singularis*, quia significat unum tantum &c. Ad vitandam interim confusionem benè visum est, præsentem articulum in duos paragraphos dividi.

PARAGRAPHUS PRIMUS.

De quinque primis Divisionibus Termini Vocalis.

CONCLUSIO I. Terminus vocalis ²⁴ modo dividitur in terminum *Categorematicum*, & *Syncategorematicum*.

Declaratur: Terminus *categorematicus* est *significativus per se*, id est: sine aliâ voce adjunctâ vel subintellectâ, *perfectè & determinatè* significat, & *solus* potest in propositione esse *integrum* subjectum, vel saltem prædicatum, ut: *homo, homines*.

Terminus *syncategorematicus* est *consignificativus cum alio*, scilicet termino *categorematico*, nec potest constituere *integrum* subjectum nec prædicatum in propositione, sed velut *pars* propositionis *minus principalis* adiungitur termino *categorematico*, eum-

B

que

que modificat. Numerantur autem termini syncategorematici: Imò omnia adverbia modum significantia, ut: *benè, malè, velociter*, 2dò casus obliqui, ut: *domino, lapidis*, 3tìò signa logica, sic dicta, quia ex illis colligitur quantitas & qualitas propositionum, ut: *omnis, nullis, aliquis &c.*

His additur terminus *mixtus*, qui unâ voce terminum categorematicum & syncategorematicum *virtualiter & æquivalenter* includit. Ut: *nemo*: id est, *nullus homo*, *nihil*, id est, *nulla res*.

25 Quæres. An etiam nomina adjectiva sint termini categorematici?

R. Affirmativè. Ratio est, quia nomina adjectiva per se significant *determinatam formam*, licet non significant *determinatum subjectum*, sic adjectivum *niger* non quidem significat determinatum subjectum nigredinis, significat tamen determinatam formam, scilicet nigredinem. Deinde adjectiva saltem possunt constituere integrum *prædicatum* propositionis, ut: *homo est albus*, quod sufficit ad terminum categorematicum. Aliud est in signis logicis, quæ *ratione sui* nec possunt esse integrum subjectum, nec prædicatum propositionis, neque significant aliquam formam determinatam *categorematicè*, sed *syncategorematicè*,

ut

ut enim ait Aristoteles I *Perih. Lect. 5.*
Omnis non significat universalitatem, sed uni-
versaliter.

Dices 1mò contra terminum categore-²⁶
 maticum. Si terminus categorematicus
 constitueret solus integrum subjectum vel
 prædicatum in propositione, ergo in hac
 propositione: *homo est animal rationale*, ly
animal non esset terminus categorematicus,
 sed consequens est falsum, ergo & antece-
 dens, P. seq. maj in dictâ proportionem ly
animal solum non constituit integrum prædi-
 catum, ergo.

R. D. prob. sequelæ, ly *animal* non con-
 stituit integrum prædicatum actu C. ant.
 non constituit integrum prædicatum poten-
 tiâ N. ant. *Animal* saltem potest constitu-
 ere integrum prædicatum, ut in hac propo-
 sitione: *homo est animal.*

Dices 2dò contra terminum syncatego-²⁷
 rematicum. Ideo copula non est terminus
 quia est colligatio partium, sed etiam ter-
 minus syncategorematicus est colligatio par-
 tium, ergo etiam syncategoremata non
 sunt termini. Min. est S. Th. qui I. *Perih.*
Lect. 1. sic ait: Syncategoremata magis sunt
colligationes partium, quam partes, ergo.

Respondet S. Th. ibid. explicans men-
 tem suam, quod syncategoremata non sint

partes principales propositionis, sed tantum *partes minus principales*, quæ principalibus sive terminis categorematicis adduntur, eosque *modificant*, copula autem non est modus subjecti vel prædicati.

In formâ R. D. maj. Ideò copula non est terminus, quia est colligatio partium *uniens* partes C. maj. *modificans* partes N. maj. sed etiam terminus syncategorematicus est colligatio partium *modificans* partes C. min. *uniens* N. min.

28 Dices 3tò. Terminus debet per se componere propositionem, sed terminus syncategorematicus non componit propositionem per se, ergo non est terminus. P. min. componit propositionem *cum alio*, nempe categorematico, ergo.

R. D. maj. Terminus debet per se componere propositionem vel ut *pars principalis vel minus principalis* C. maj. semper ut *pars principalis* N. maj. sed terminus syncategorematicus non componit propositionem per se ut *pars principalis* C. min. ut *pars minus principalis* N. min.

29 CONCLUSIO II. Terminus secundò dividitur in terminum *Incomplexum* & *Complexum*.

Declaratur: terminus incomplexus vel simplex est, *cujus partes separatae aut prorsus nihil*

nihil significant, ut homo, vel saltem non significant idem quod conjuncte, ut dominus.

Terminus complexus sive compositus est, cujus partes separate idem significant, quod conjuncte, ut: homo albus.

Quæres. Quæ conditiones requirantur ad terminum complexum.

R. Tres, Prima est, ut una ambarum vocum habeat se per modum determinabilis vel substantivi, & alia per modum determinantis vel adjectivi, unde ad terminum complexum non sufficit coacervari Synonyma.

Secunda est, ut ambæ partes sint termini categorematici, & proinde in nominativo, quia terminus complexus debet participare rationem sui divisi vel termini categorematici, atque ita debet habere partes per se significativas, soli autem nominativo convenit per se significare.

Tertia est, ut partes separatæ significant juxta significationem totius, ut in conclusione dictum est.

Defectu harum conditionum à termino complexo excluduntur primò: homo leo, gladius ensis, secundò, nullus homo, filius Petri, aurifaber, tertiò, respublica, leopardus &c.

Dices. Non datur terminus compositus, 31

B 3

ergo

ergo nec complexus, P. ant. quod est *compositum*, hoc pertinet ad secundam mentis operationem, sed terminus non pertinet ad secundam mentis operationem, ergo. P. maj. esse compositum habetur per compositionem, sed compositio pertinet ad secundam mentis operationem, ergo.

R. D. prob. maj. esse compositum habetur per compositionem, *vel judicativam vel apprehensivam* C. maj. habetur per compositionem *semper judicativam* N. maj. sed compositio *judicativa* pertinet ad secundam mentis operationem C. min. compositio *apprehensiva* N. min. Terminus verò complexus est compositus compositione *apprehensivâ*, quæ fit per primam operationem intellectûs, sine affirmatione vel negatione.

32. Urgebis imò. Sed etiam terminus complexus non est compositus compositione *apprehensivâ*, ergo contra solut. P. ant., si terminus complexus esset compositus compositione *apprehensivâ*, ergo non esset terminus, sed consequens est falsum, ergo & antecedens P. seq. maj. terminus debet esse quid *simplex*, sed quod est compositum compositione *apprehensivâ*, non est quid *simplex*, ergo.

R. D. prob. sequelæ, terminus debet esse quid *simplex formaliter* C. maj. debet esse

esse quid simplex *materialiter* N. maj. similiter D. min. N. coram. terminus complexus est compositus *materialiter*, quia constat pluribus vocibus, velut *materia*, est vero simplex *formaliter*, quia est *formaliter unus & simplex terminus*.

Urgebis 2dò. Sed terminus complexus non est *formaliter simplex terminus*, ergo contra solutionem. P. ant. quod non est *formaliter pars*, non est *formaliter simplex terminus*, sed terminus complexus non est *formaliter pars*, ergo P. min. totum non est *formaliter pars*, sed terminus complexus v. g. *homo doctus*, est *totum*, ergo P. min. oratio est *totum*, sed *homo doctus* est *oratio*, ergo.

R. ad ult. Syllog. C. maj. D. min. sed *homo doctus sub ratione totius* est oratio, C. min. *sub ratione partis* N. min. Sicut caput *sub diversâ ratione* est pars, in quantum ordinatur ad componendum hominem, & est *totum*, in quantum est compositum ex fronte, oculis, ore &c. sic terminus complexus *sub diversa ratione* est terminus & oratio, est terminus, in quantum est pars per se ordinata ad componendam propositionem, est oratio, in quantum est aliquod totum compositum, quod per se non ordinatur ad aliud componendum.

34 CONCLUSIO III. : Terminus dividitur in *Univocum*, *Æquivocum* & *Analogum*.
Ante declarationem hujus divisionis.

Observe, quod terminus univocus (sic de æquivoco & analogo) possit dupliciter accipi, semel pro *univoco univocante*, & semel pro *univocis univocatis*. Univocum univocans est vox vel nomen, quod univocè significat plura, Univoca univocata sunt ipsa plura significata, v. g. *ly homo* est univocus univocans, & significat Petrum, Paulum &c. univoca univocata sunt *Petrus*, *Paulus* &c.

- Declaratur Divisio : Terminus univocus est, qui significat plura convenientia non solum in eodem nomine, sed etiam in eadem ratione, sic *homo* est terminus univocus, quia significat plura sc. Petrum, Paulum, Joannem &c. quibus non tantum nomen *homo*, sed etiam ratio significata per nomen *homo* scil. *Animal rationale*, eodem modo convenit.

Hujus univocationis signum est, quod ad quæstionem, quare Petrus est homo? debeas respondere, quia est animal rationale, quare Paulus est homo? quia est animal rationale.

Terminus æquivocus est, qui significat plura solo nomine convenientia, in ratione verò NB. per nomen importatâ omninò diversa, sic *canis* est terminus æquivocus respectu *canis terrestris*, & *canis cælestis*, quia his quidem

dem convenit nomen canis , sed sub diverſa ratione.

Cujus ſignum eſt , quod ad quaſtionem , quare canis terreſtris eſt canis ? debeas reſpondere , quia eſt animal latrabile , quare canis cœleſtis eſt canis ? quia eſt certa ſeries ſtellarum , in ſpecie canis , ubi vides diverſam rationem.

Dictum eſt : *in ratione NB. per nomen importata* , quia canis terreſtris & cœleſtis in alia ratione v. g. corporis , albi , ſubſtantiaë , univocè convenire poſſunt.

Terminus analogus eſt , qui *ſignificat plura nomine convenientia* , in ratione verò per *nomen ſignificata* , neque omninò eadem , ut in termino univoco , neque omninò diverſa , ut in termino æquivoco , ſed partim eadem , & partim diverſa.

Quod dupliciter fieri poteſt , imò , ratio 35. ſignificata per nomen analogum eſt eadem ſecundùm terminum , diverſo tamen modo pluribus convenit , & tunc eſt terminus *analogus analogiâ attributionis* , v. g. *ſanum* convenit tam animali , quàm colori & medicinaë , diverſo tamen modo , quia animal dicitur ſanum , in quantum eſt ſubjectum ſanitaris , color eſt ſanus , in quantum eſt ſignum ſanitatis , medicina eſt ſana , in quantum eſt cauſa ſanitatis. 2dò , ratio ſignificata per no-

men analogum est simpliciter in pluribus diversa, cum aliqua tamen similitudine dicitur tam de uno quàm de altero, & tunc est terminus *analogus analogiâ proportionalitatis*, v. g. *Principium* respectu auroræ & cordis, *sicut enim se habet aurora ad principiendam diem, sic se habet cor ad principiendam vitam.* Circa terminum analogum analogiâ attributionis.

Advertendum. Quod in analogis analogiâ attributionis reperiantur duplicis generis
 36 analogata, unum dicitur *analogatum* vel significatum *principale*, cui velut subjecto ratio per nomen analogum significata intrinsecè inest: unde axioma: *Nomen analogum stat pro famosiore analogato.* Alia sunt analogata minùs principalia, quæ illam rationem tantùm participant *extrinsecè*, & ordinantur ad analogatum principale, v. g. ratio significata per nomen *sanum* est sanitas, principale analogatum est *animal*, cui sanitas est intrinseca, analogata minùs principalia sunt, *color* & *medicina*, cum illa tantùm dicantur sana extrinsecè, & ordinentur ad sanitatem in animali, vel indicandam, ut: *color*, vel causandam, ut: *medicina*.

Dubitabis. Si substantivo æquivoco ad
 37. datur adjectivum determinans significatio-
 nem

nem nominis, v. g. *canis corporeus*, an tunc substantivum maneat æquivocum, an fiat univocum?

R. Fieri terminum univocum. Ratio est, quia tunc nomen v. g. *canis* quod *absolutè* sumptum significabat rationes diversas, *determinatur* per adjectivum v. g. *corporeus* ad significandam *formaliter unam* rationem corporis, quam *canis terrestris & cœlestis* univocè participant.

CONCLUSIO IV. : terminus 41038.
dividitur in *communem & singularem*.

Declaratur: Terminus communis est, qui *significat plura divisim*, id est, qui significat plura, de quibus *singulis* in *distinctis* propositionibus affirmari potest, ut: *animal* significat hominem & brutum, & de quolibet illorum per *distinctas* propositiones prædicari potest. Unde patet differentia inter terminum communem & collectivum, quia terminus *collectivus* quidem *significat plura*, sed *simul & conjunctim*, neque de *singulis* prædicari potest, sic exercitus NB. *collectivè sumptus* non potest prædicari de singulis militibus, sed tantum de omnibus simul.

Dictum est: *Exercitus NB, collectivè sumptus*, scilicet pro totâ collectione militum, si enim sumatur *divisivè*, respectu hujus & illius exercitûs, tunc est terminus communis,

nis , ergo idem nomen v. g. *exercitus* sub diverso respectu est terminus collectivus , & communis , sicut idem nomen v. g. *canis* sub diverso respectu potest esse æquivocus & univocus.

- 39 Terminus singularis est , qui unum tantum NB. *per se* significat , ut : *Petrus*. Dictum est : *unum tantum* NB. *per se* significat , quia *per accidens* est , quod ex particulari hominum impositione plures habeant nomen Petri.

Terminus singularis quadruplex est imò *determinatus* , qui unum absolutè & determinatè significat , ut : *Petrus*. 2dò *demonstrativus* , quando termino communi apponitur pronomen demonstrativum , ut : *Hic homo*. 3tò , *vagus* , quando termino communi additur signum logicum , ut : *Aliquis homo* , 4tò *ex suppositione* , quando factâ aliquâ suppositione unum tantum significatur , ut ex suppositione , quod B. V. habuerit unicum filium, *B. M. V. Filius* ponitur pro Christo.

- 40 Dices. Hoc nomen *sol* est terminus communis , sed *sol* non significat plura divisim , ergo terminus communis malè definitur , quod significet plura divisim , P. min. non dantur plures soles , ergo.

R. D. prob. min. non dantur plures soles

les actu C. ant. potentiâ N. ant. Ad terminum communem sufficit, quod plura possint dari, plures autem soles absolutè sunt possibiles.

Urgebis. Ergo saltem hoc nomen *Deus* 41
non erit terminus communis. P. seq. plures Dii nec actu dantur, nec dari possunt, ergo.

R. D. seq. hoc nomen *Deus* non est terminus communis quoad rem significatam C. seq. quoad modum significandi N. seq. Res significata per nomen *Deus*, scilicet natura Divina non est communis, sed summè singularis, nomen tamen *Deus* habet modum significandi communem, quia non exprimit singularitatem, hæc enim exprimeretur, dicendo: *hic Deus*. Unde *ly Deus* est terminus communis *Communitate Dialecticâ*, quæ sumitur penes modum significandi, non verò *communitate Logicâ*, quæ dicitur universalitas, & spectari debet penes rem significatam.

CONCLUSIO V. Terminus 5to di. 42
viditur in *Transcendentem & non Transcendentem*.

Declaratur, Terminus transcendens est, qui in omnibus rebus invenitur, & de omnibus potest prædicari. Transcendentia autem enumerantur sex, scilicet: *Res, Ens, Verum, Bonum, Aliquid, Unum*, *ly Res* indicat

dicat essentiam, ly *Ens* existentiam, ly *Verum* indicat, quod omnia possint ab intellectu cognosci, ly *Bonum*, quod omnia possint à voluntate appeti, ly *Aliquid*, quod una res non sit alia, ly *Unum*, quod res in se sit unum quid & non plura.

Terminus non transcendens est, qui *in aliquibus tantum invenitur*, & de iis prædicatur, ut: *homo*.

PARAGRAPHUS SECUNDUS.

De cæteris Divisionibus Termini.

43 CONCLUSIO VI. Terminus 6to dividitur in *Concretum & Abstractum*.

Declaratur. Terminus concretus est, qui *significat formam simul & subjectum*, ut *album* significat albedinem, quæ est forma, & subjectum, cui albedo inest.

Terminus abstractus est, qui *significat solum formam*, ut: *albedo*.

44 Terminus concretus & abstractus subdividuntur in *Substantialem & Accidentalem*, quæ subdivisio faciliè intelligitur ex axioma Dialectico; *Tale est concretum vel abstractum, qualis est forma significata*, unde

1° concretum substantiale est, quod significat formam *substantialem* cum subjecto, ut: *homo*.

2° concretum accidentale est, quod
lig-

significat formam *accidentalem* cum sub-
jecto, ut: *album*.

3to abstractum substantiale est, quod
significat solam formam *substantialem*, ut
humanitas.

4to abstractum accidentale est, quod
significat solam formam *accidentalem*, ut:
albedo.

Terminus concretus accidentalis iterum⁴⁵
alius est *intrinsecè denominans*, alius *extrin-*
secè denominans. Terminus concretus acci-
dentalis intrinsecè denominans est, qui sig-
nificat formam accidentalem & simul sub-
jectum, cui talis forma intrinseca est, vel in-
hæret, ut: *dulce*, significat dulcedinem velut
formam accidentalem intrinsecam vel inhæ-
rentem subjecto, v. g. *melli*, *Saccharo* &c.
hoc dicitur *subjectum inhætionis*, & *denomina-*
tionis intrinsece.

Terminus concretus accidentalis extrin-
secè denominans est, qui significat formam
accidentalem & simul subjectum, ad quod
talis forma tantum extrinsecè terminatur,
non verò ei inhæret, ut *visum* significat visi-
onem velut formam accidentalem, quæ sub-
jecto v. g. *parieti* non inhæret, sed tantum
ad illum terminatur, & denominat parietem
extrinsecè *visum*, unde paries respectu visio-
nis

nis non est subjectum inhæſionis, sed tantum denominationis extrinſeca.

- 46 Dices. Terminus concretus & abstractus non differunt, ergo mala est divisio, P. ant. terminus concretus & abstractus *idem significant*, v. g. *album* & *albedo* significant eandem formam, ergo.

R. ad Prob, ant. D. ant. terminus concretus & abstractus significant *idem ex parte rei significatæ* C. ant. significant *idem ex parte modi significandi* N. ant. eadem est res significata per ly *album* & *albedo*, modus tamen significandi est diversus, nam *album* significat albedinem simul & subjectum, *albedo* vero significat solam albedinem non significando subjectum.

- 47 Urgebis. Sed *albedo* non potest significari sine subjecto, ergo contra solut. P. ant. *albedo* debet significari, sicut est, sed *albedo non est sine subjecto*, ergo. P. min. forma accidentalis non est sine subjecto, sed *albedo* est *forma accidentalis*, ergo.

R. D. P. ant. *albedo* debet significari quoad rem significatum sicut est C. maj. debet significari quoad modum significandi N. maj. & C. min. D. cons. res significata per ly *albedo* semper inest subjecto, hæc tamen vox *albedo* quoad modum significandi non exprimit subjectum albedinis.

CON-

CONCLUSIO VII. Terminus 7mo
dividitur in *Connotativum* & *Absolutum*.

Declaratur. Terminus connotativus est, qui *significat aliquid per modum alteri adjacentis*, aut per modum adjectivi, sive sit verum adjectivum ut : *album*, *dulce*, sive habeat modum significandi adjectivum, ut : *Dominus*, *Servus*, quæ connotant subjectum.

Terminus absolutus est, qui *significat aliquid per modum per se stantis*, aut per modum substantiæ, sive sit vera substantia, ut : *homo*, *lapis*, sive habeat modum significandi proprium substantiæ, ut : *dulcedo*, *albedo*, quæ significant formam non connotando subjectum.

Quænam nomina sint termini connotati-
vi & quænam absoluti, discernendum est ex
sequentibus regulis.

Prima: omnia nomina adjectiva sunt termini connotativi, ut, *album*, *humanum*.

2da: nomina substantiva concreta significantia formam *accidentalem* sunt termini connotativi, ut : *Pater*, *Rex*, *Pictor*.

3tia: nomina substantiva concreta significantia formam *substantialem* sunt termini absoluti, ut, *homo*, *leo*, *arbor*.

4ta: omnia nomina abstracta sunt termini absoluti, ut : *albedo*, *humanitas*.

Dices. Nomina adjectiva : *cæcus*, *in-*
doctus, & similia non sunt termini connota-

C

tivi,

rivi, ergo non omnia adjectiva sunt termini connotativi, P. ant. non significant aliquid per modum alteri adjacentis, ergo, P. ant. significant *absentiam formæ*: visionis, doctrinæ &c. ergo.

R. D. 2dum ant. non significant aliquid per modum alteri *positivè adjacentis* C. ant. non significant aliquid per modum alteri *adjacentis privativè* N. ant. *Cæcus* enim significat cœcitatem vel privationem visûs, quasi illa adjaceret oculo. Pro meliori notitiâ horum terminorum.

51 Advertendum Imò, quod omnes termini connotativi sint concreti, non tamen omnes termini concreti sint connotativi, nam *homo* est terminus concretus, & tamen non est terminus connotativus. Similiter omnes termini abstracti sunt absoluti, non tamen omnes termini absoluti sunt abstracti, nam *lapis* est terminus absolutus, & tamen non est terminus abstractus.

52 2dò, in termino connotativo & concreto accidentali distingui debet duplex significatum, unam *formale* & *primarium*, alterum *materiale* & *secundarium*, significatum formale est ipsa forma, quæ nomine connotativo vel concreto accidentali exprimitur, significatum materiale est subjectum, cui talis forma adjacet vel inhæret. Dici-

tur

tur autem forma significatum primarium, quia NB. *secundùm significationem* forma importatur in recto vel nominativo, subjectum verò in obliquo, *album* enim quoad significationem sic philosophicè explicatur: *albedo adjacens vel inherens subjecto.*

Dictum est NB. *secundùm significationem*, si enim spectetur suppositio, quam ly *album* habet in propositione, sic explicatur, *album est res habens albedinem*, ubi subjectum importatur in recto, & forma in obliquo, unde *album* primariò significat formam, *supponit* tamen pro subjecto, v. g. in hac propositione: *saccharum est dulce*, ly *dulce* non supponit pro dulcedine, aliàs illa propositio faceret hunc sensum: *saccharum est dulcedo*, sed supponit pro subjecto, ut sensus propositionis sit: *saccharum est subjectum dulcedinis.*

CONCLUSIO VIII. Terminus 8vò dividitur in terminum *Finitum* & *Infinitum*. 53

Declaratur: Terminus finitus est *vox*, cui nulla negatio immediate apponitur, & prætereà rem determinatam determinatè significat, ut: *homo*. Terminus infinitus est, cui particula *NON* immediate anteponitur, & nullam rem determinatè significat, ut: *non-lapis*, hic enim terminus *non-lapis* non significat, quid res sit, sed tantùm, quid non sit, & de omnibus (præterquam de lapide)

pide in infinitum prædicari potest, v. g. *homo est non lapis, equus est non lapis &c.* ubi

- 54 Advertendum insuper, quod negatio apud Philosophos sit duplex, alia *negans*, alia *infinigans*, negatio negans est: quando particula *non* in propositione afficit copulam, & facit propositionem negativam, ut: *lapis non est homo*. Negatio infinigans est, quando particula *non* afficit solum terminum, eumque reddit infinitum, vel incertum, ut dictum est.

- 55 CONCLUSIO IX. Terminus quò dividitur in terminum *Primæ intentionis*, & terminum *Secundæ intentionis*.

Declaratur: Terminus primæ intentionis *significat aliquid reale*, sive quod rei convenit independenter ab intellectu, ut: *animal, homo*.

Terminus secundæ intentionis est, qui *significat aliquid rationis*, sive quod rei convenit tantum per intellectum, ut: *subiectum, prædicatum, genus, species &c.* de quibus in Logicâ.

- 56 CONCLUSIO X. Termini *inter se comparati* dividuntur in *Pertinentes & Impertinentes*.

Declaratur: Termini impertinentes sunt, *inter quos nulla est habitudo connexionis vel repugnantie*, sive quorum unus alium nec infert,

fert, nec excludit, ut *sapiens & dives* in homine, non enim sequitur per affirmationem, *homo est sapiens*, ergo *est dives*, neque per negationem, ergo *non est dives*, sed sapientia potest esse in homine vel cum, vel sine divitiis.

Termini pertinentes sunt, inter quos est *habitus connexionis vel repugnantie*, id est, quorum unus vel sequitur ex altero per affirmationem, & tum dicuntur termini *pertinentes sequelâ*, ut: *est homo*, ergo *est animal*, vel unus excluditur ab altero per negationem, & tum dicuntur termini *pertinentes repugantiâ*, ut: *est homo*, ergo *non est equus*.

Termini pertinentes sequelâ alii sunt *con-* 57
vertibiles, alii *non convertibiles*, illi sunt convertibiles, quorum unus infert alterum, & vicissim ab illo infertur, ut, *est homo*, ergo *est rationalis*, & e contra, *est rationalis*, ergo *est homo*. Termini non convertibiles sunt, quorum unus infert alterum, non tamen vicissim ab altero infertur, quamvis enim bene sequatur, *est homo*, ergo *est animal*, non tamen vice versâ: *est animal*, ergo *est homo*.

Termini pertinentes repugantiâ alii sunt 58
disparati, alii *proprie oppositi*, disparati sunt, qui habent inter se naturalem diversitatem, non tamen proprie dictam oppositionem,

ut : *homo & equus*. Propriè oppositi sunt , quos intercedit vera aliqua oppositio.

Quadruplex autem est oppositio terminorum.

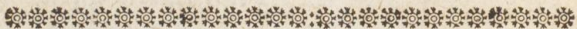
1^a *ima contraria* , quâ duo *positiva* se mutuò expellunt ab eodem subjecto , ut : *calor & frigus*.

2^a *da contradictoria* , quæ intercedit inter duos terminos , quorum unus est finitus , alter infinitus , sic opponuntur : *homo, non homo*.

3^a *ia privativa* , quæ intercedit inter formam & ejus privationem , sic opponuntur *Vita & Mors*.

4^a *ta relativa* , quæ intercedit inter duos terminos , quorum unus dicit relationem ad alteram , sic opponuntur *Pater & Filius*.

Hæc de terminis dicta sufficient. *Cætera, quæ de Universalibus, Antepredicamentis, Prædicamentis, & Postpredicamentis ab aliquibus ad Dialecticam transcribuntur, utilius in Logicâ discutientur.*

INFORMATIO SECUNDA.

De Nomine, Verbo, & Oratione.

ARTICULUS PRIMUS.

De Nomine.

1. CONCLUSIO. Nomen benè definitur *vox significativa ad placitum, sine tempore,*

re, cujus nulla pars separata (idem) significat, finita & recta.

Explicatur definitio. Dicitur primò : *Vox significativa ad placitum*, quæ particulæ patent ex dictis *Inform 1. N. 2.*, & ponuntur loco generis, quia per illas convenit nomen cum terminis, verbo & oratione, cæteræ vero particulæ ponuntur pro differentiâ, &

Dicitur 2dò. *Sine tempore*, ut distingua-
tur nomen à verbo, quod significat cum tempore, ubi

Advertendum, quod bene distingui de-
beant hæc tria : significare cum tempore,
significare tempus, & connotare tempus,
significare cum tempore est significare actio-
nem vel passionem, prout in certâ tempo-
ris differentiâ exercetur, & sic significare
cum tempore convenit soli verbo. *Signifi-
care tempus* convenit vocibus institutis ad
significandum tempus, vel certam tempo-
ris partem, tales sunt, *hora, dies, annus &c.*
Connotare tempus proprium est vocibus sig-
nificantibus aliquam actionem vel passio-
nem, quæ certo tempore fieri solet, non
tamen exprimendo, an facta sit, an fiat, an
sit futura, tales voces sunt : *prandium,
cena &c.* Ex quibus constat, quod nomen
quidem possit significare vel connotare tem-
pus,

pus, non tamen possit significare cum tempore.

3. Dicitur 3to : *cujus nulla pars separata* (idem) *significat*, ut excludantur terminus complexus & oratio, in quibus non est unum simplex, sed plura sunt nomina. Additur: *idem*, si enim partes alicujus nominis separatae aliud significant, quam conjunctae, v. g. *do minus*, tunc talis vox sicut manet terminus incomplexus, sic etiam manet simpliciter nomen.

Dicitur 4to : *finita*, ut excludantur nomina infinita, v. g. *non homo*, *non lapis*, quæ propriè nomina non sunt; quia non significant aliquid *determinatè*.

Dicitur 5to : *& recta*, ut excludantur casus obliqui, quia solus nominativus rem *simpliciter & absolutè* significat, casus autem obliqui sicut cadunt à recto, sic illis *primariò* non est imposita aliqua significatio, sed hæc à casu recto in obliquos derivatur.

4. Dices imò. *Boatus*, *fletus*, & similia sunt voces *naturaliter* significantes, & tamen sunt vera nomina, ergo malè dicitur, quod nomen sit vox *significativa ad placitum*.

R. D. *imam part. ant.* *Boatus exercitè sumptus*, in quantum est sonus procedens ab ore bovis, est vox *naturaliter* significans,

C, ant.

C. ant. *signatè* sumptus, in quantum est dictio instituta ad aliquid significandum, N. ant. hoc posteriore modo *Boatus* est nomen.

Dices 2dò. *Leopardus* est verum nomen, 5. & tamen habet partes *separatim* significantes scilicet Leo & Pardus, ergo non requiritur, ut nominis nulla pars separata significet.

R. D. 2dam part. ant. *Leopardus* habet partes *separatim* significantes, *idem* quod significabant conjunctæ N. ant. significantes *aliud*, quàm significabant conjunctæ C. ant. *Leopardus* enim significat brutum à Leone & Pardo distinctum. Idem dicendum est de aliis nominibus compositæ figuræ, ut : *aurifaber*, *jurisconsultus*, quorum partes, si separantur, non retinent significationem, quam habebant in conjunctione, rationem dat S. Th. I. *perih. Lect. 4.* in verbis : *Significatio est forma nominis, nulla autem pars separata habet formam totius, sicut manus abscissa non habet formam humanam.*

Dices 3tiò. Terminus infinitus est terminus, ergo etiam nomen infinitum est nomen.

R. N. coam. Disparitas est, quia ad terminum sufficit, esse *partem* constitutivam propositionis, quod etiam convenit termino infinito. Ad nomen autem requiritur, ut ali-

quid *determinatè* significet, quod in nomen infinitum non cadit.

ARTICULUS SECUNDUS

De Verbo.

7. **CONCLUSIO.** Verbum benè definitur, quod sit *vox significativa ad placitum, cum tempore, cujus nulla pars separata (idem) significat, finita & recta, & eorum, quæ de altero dicuntur semper est nota.*

Explicatur definitio: Dicitur 1^{mò}: *Vox significativa ad placitum*, per quas particulas verbum convenit cum termino, nomine, & oratione.

Dicitur 2^{dò}: *Cum tempore*, ut verbum differat à nomine, *V. N. 2.* Dicitur autem verbum significare cum tempore, quia vel *quoad rem significatam*, vel *quoad modum significandi* importat actionem vel passionem exercitè talem, id est, *prout fit in aliqua differentia temporis*, sic *lego* significat lectionem, prout eam in tempore præsentis exerceo. Similiter verba neutra: *quiesco, sileo &c.* Item verbum substantivum *sum*, licet propriè non significant actionem vel passionem, significant tamen aliquid *per modum* actionis vel passionis, significant enim aliquid, quod mihi exercitè in præsentis convenit, nam *quiesco* significat quietem, quam jam possideo, *taceo* significat

cat silentium, quod jam præsto, *sum* significat esse, quod jam habeo &c.

Dicitur 3to. *Cujus nulla pars separata* (idem) significat, ut excludantur hæc & similia composita: *docendo disco, dolore afficio, amore complector*, quæ non sunt simpliciter verba.

Dicitur 4to: *Finita*, ad excludenda verba infinita, ut: *non-lego, non-amor* & similia, quæ quia non significant determinatè actionem vel passionem, à verbis excluduntur. An autem similia verba sumantur negativè, an infinitanter, dependet ab *intentione proferentis*, & ex resolutione deprehendi potest, si enim v. g. *non lego* sic resolvatur: *ego non sum legens*, tunc *non lego* sumitur negativè, si verò sic resolvatur: *ego sum non-legens*, tunc *non-lego* sumitur infinitanter.

Dicitur 5to. *Et recta*. Ut excludantur verba obliqua Nomine verborum obliquorum intelliguntur omnes modi, excepto indicativo, & omnia tempora, excepto tempore præsentis, cum illa non significant actionem vel passionem *simpliciter* & ratione suâ, sed tantum *secundum quid*, & ratione temporis præsentis, modi indicativi, ut constat ex verbis S. Th. 2. *Perih. Lect. 1. Præteritum & futurum, quæ significant casus verbi, dicuntur per respectum ad præsens, unde si dicatur, hoc eris*

etit, idem est, ac si dicatur, hoc est futurum. Hoc fuit, hoc est præteritum. Perinde autem est, in quo numero vel personâ verbum præsens indicativi ponatur, diversitas enim penes numerum & personam est tantùm grammaticalis, & ideo S. Th. I. Perih. Lect. 5. ait: *Variatio, quæ in verbo fit penes numerum & personam, non constituit casum verbi, quia talis variatio non est ex parte actionis, sed ex parte subjecti, variatio autem per modos & tempora respicit actionem, ideoque constituit casum verbi.*

Dicitur Grò: *Et eorum, quæ de altero dicuntur, semper est nota.* Ad indicandum, quod verbum debeat significare connexionem prædicati cum subjecto, per quod verbum distinguitur à participio, quod quidem significat aliquam actionem vel passionem sub certa temporis differentia, & hinc dicitur *nomen verbale*, non tamen est verbum, quia non denotat unionem prædicati cum subjecto. Ubi

8. Advertendum, quod significare unionem prædicati cum subjecto, non tantùm conveniat verbo substantivo *sum*, utpote quod est copula partium propositionis; sed etiam verbis adjectivis vel significantibus rem subjecto adjacentem, v. g. *video, amo, lego &c.* Ratio est, quia hæc verba denotant suum significatum velut formam subjecto
actu

a&tu convenire, consequenter significant unionem prædicati subintellecti, cum subiecto, cui forma significata exercitè inest, v. g. Verbum *video*, denotat, quod visio importata per subintellectum participium *videns* mihi actu sit unita, quæ unio vel convenientia enunciativè declaratur per propositionem de tertio adjacente: *Ego sum videns*.

Dices imò. Verbum quod absolvitur ab omni tempore, non significat cum tempore, sed verbum *Sum* quandoque absolvitur ab omni tempore, ut patet in propositionibus æternæ veritatis v. g. *homo est animal*, ergo verbum *Sum* quandoque non significat cum tempore.

R. D. maj. Verbum quod absolvitur ab omni tempore tam quoad rem significatam, quàm quoad modum significandi, non significat cum tempore C. maj. quod absolvitur ab omni tempore tantùm quoad rem significatam N. maj. sed verbum *Sum* quandoque absolvitur ab omni tempore quoad rem significatam C. min. quoad modum significandi N. min. Etiam in propositionibus æternæ veritatis per copulam ex parte modi significandi importatur tempus vel præsens, ut: *homo est animal*, vel præteritum, ut: *homo fuit animal &c.* quamvis res significata vel connexio animalis cum homine non dependeat à differentia temporis.

Dices

10. Dices 2dò. Verba composita, ut *deambulo*, *satisfacio* &c. sunt vera verba, & tamen habent partes *separatim* significantes juxtà significationem totius, ergo malè dicitur in definitione verbi, cujus nulla pars &c.

R. D. 2dam partem ant. : Verba composita habent partes *separatim* significantes &c. *materialiter* C. ant. *formaliter* N. ant. Sicut significatio formalis provenit ab impositione hominum, sic distincta impositio infert distinctam significationem formalem, est autem distincta impositio, quâ imponitur v.g. *deambulo* ad significandum, & iterum distincta, per quam imponitur *ambulo*, unde in his etiam sunt distinctæ *formaliter* significationes.

11. Urgebis. Omne verbum est integra propositio, sed *integra propositio* habet partes *separatim* significantes, ergo. P. maj. Quod includit subjectum, prædicatum & copulam, est integra propositio, sed omne verbum includit subjectum, prædicatum & copulam v.g. *scribo*, idem est, ac : *Ego sum scribens* ergo.

R. D. primam maj. Omne verbum *in ratione verbi* est integra propositio N. maj. *in ratione judicii* C. maj. similiter C. min. D. consequens. Verbum *in ratione verbi* est quid *formaliter* simplex, *in ratione verò judicii* est quid compositum, & sic habet partes,

Dices

Dices 3tò. In propositione *negativa* ver-12. bum non significat unionem prædicati cum subjecto, ergo P. ant. In propositione *negativa* prædicatum *dividitur* à subjecto, ergo.

R. D. 1mum ant. In propositione *negativa* verbum non significat *unionem* prædicati cum subjecto *per affirmationem* C. ant. Non significat *unionem per negationem* N. ant. Propositio etiam *negativa* est compositum, quod haberi non potest sine compositione vel unionem partium, affirmativâ in propositionibus affirmativis, negativâ in negativis. Unde Aristoteles l. 3. de anima, tex. 22. ait: *etiam cum negamus, componimus.*

ARTICULUS TERTIUS

De Oratione.

CONCLUSIO, Oratio bene definitur: 13.

Vox significativa ad placitum, cujus aliqua pars separata significat ut dictio, non ut affirmatio vel negatio.

Explicatur definitio: Dicitur primò *vox significativa ad placitum*, quæ particulæ ponuntur pro genere.

Dicitur 2dò: *cujus aliqua pars separata significat*, & per hoc differt oratio à nomine, verbo, termino complexo (ut paulò infrà) & mixto, oratio enim debet habere partes *explicitè*, quas terminus mixtus tantùm habet *implicitè*.

Dici-

Dicitur 3tio: *ut dictio, non ut affirmatio vel negatio*, ubi particula *non* sumitur *præcisivè*, non verò *exclusivè*, quasi oratio absolutè excluderet affirmationem vel negationem, neq; etiam ad orationem requiritur absolutè, ut mediante copulâ aliquid affirmet vel neget, sed ei perinde est, an copulam habeat, & tunc significat *ut affirmatio vel negatio*, an copulam non habeat, & tunc significat, *ut dictio*

- 14 Colliges quibus modis differat oratio à termino complexo, imò: Terminus complexus petit, ut ambæ partes separatæ per se significant, cum ambæ debeant esse termini categorematici, ad orationem autem *sufficit*, quod una pars per se significet, licet aliæ conificent, ut: *Regina Angelorum*, interim non repugnat orationi habere omnes partes per se significantes, ut: *Carolus Sextus Imperator Romanus*. Unde sequitur, quod omnis terminus complexus *sub diversa ratione* possit esse oratio, non verò omnis oratio possit esse terminus complexus.

2do. Terminus complexus à suo formali conceptu affirmationem & negationem absolutè excludit, non autem oratio.

3tio. Terminus complexus formaliter sumptus est *pars*, per se ordinata ad componendam propositionem, oratio autem est
ali-

aliquid *totum*, per se non ordinatum ad aliud componendum.

Dices. Oratio constat pluribus *vocibus*, 15 ergo malè definitur, quod sit *vox*.

R. C. ant. D. conf. ergo male definitur, quod sit vox una *unitate simplicitatis* C. coam. unitate ordinis & *compositionis* N. coam. oratio non est una vox simplex, sed est *una ordine*, in quantum in oratione plures voces habentes inter se aliquam connexionem, saltem grammaticalem coordinantur. Unde ab oratione excluditur congeries plurium dictionum, quæ inter se non habent connexionem, ut, *homo, lapis, arbor*.

Quæres. Quomodo dividatur oratio? 16

R. Oratio dividitur in *Perfectam* & *Imperfectam*. Oratio perfecta est, quæ generat perfectum sensum in animo audientis, ut: *homo est animal*. Oratio imperfecta est, quæ non generat perfectum sensum, ut: *nullus homo*, ubi tamen.

Advertendum ex S. Th. 1. *perih. lect. 5.* 17 quod oratio imperfecta quidem non generet perfectum sensum perfectione pertinente ad iudicium, bene tamen perfectione pertinente ad simplicem apprehensionem.

Oratio perfecta subdividitur in *Enunciativam* & *non enunciativam*. 18

Enunciativa est, in qua unum affirmatur

D

vel

vel negatur de altero, & propriè dicitur propositio. Non enunciativa est, quæ quidem habet completum sensum, non tamen unum de altero affirmat vel negat, & hinc licet constet subjecto, predicato, & copulâ, non tamen propriè est propositio, quia in eâ nihil enunciat, neque veritas aut falsitas reperitur, unde *magis ordinatur ad exprimendum affectum, quam ad interpretandum id, quod in intellectu habetur*, inquit S. Th. 1. *perih Lect. 1.*

- 19 Hujusmodi Orationes magis Rhetoricæ quam Dialecticæ, sunt quinque. Prima est *interrogativa*, ut: *quid cogitas?* 2da *deprecativa*, ut: *miserere mei*, 3tia *imperativa*, ut: *ite maledicti*, 4ta *optativa*, ut: *utinam studeas*, 5ta *vocativa*, ut: *Veni sancte Spiritus.*

INFORMATIO TERTIA.

De Modis sciendi.

ARTICULUS PRIMUS

De Modo sciendi in communi.

- I.** **C**ONCLUSIO I. Modus sciendi est *Oratio ignoti manifestativa.*
Explicatur definitio: Dicitur imò *oratio*

tio

tio, quæ particula est genus, respectu modi sciendi, propositionis, & aliarum orationum; debet autem modus sciendi esse oratio (saltem imperfecta) & propterea constare pluribus vocibus, quia obscurum *una* voce sufficienter manifestari non potest.

Dicitur 2dò *ignoti manifestativa*, ut excludantur propositio, & aliquæ orationes imperfectæ, ut: *Homo doctus*, & quidem dicitur signanter: *manifestativa*, id est, *potens manifestare*, quia sufficit ad modum sciendi, quod ignotum *possit* manifestare, licet scienti, vel non capienti *actu* non manifestet, hoc enim est *per accidens*, ubi

Advertendum imò, quòd *ignotum* sit duplex, primò ignotum *historicum*, vel omninò incognitum, v. g. quid agatur in Hungariâ. De hoc ignoto non loquimur, cùm propriè non manifestetur per modum sciendi, sed per simplicem narrationem. 2dò Ignotum *dialecticum*, vel obscurè & imperfectè cognitum, v. g. dum cognoscitur, quòd *homo sit*, necdum tamen *clare* & *perfectè* cognoscitur essentia hominis, & tale ignotum debet manifestari per modum sciendi.

Advert. 2dò. Tripliciter aliquid manifestari potest, imò *Naturaliter*, 2dò *Historicè*, 3tio *Dialecticè*. Naturaliter mani-

festat fumus latentem ignem, Sol rem aliquam in tenebris positam. Historicè manifestat ille, qui aliquid narrat, vel revelat. Dialecticè manifestat, qui utitur artificio dialectico, ad rem obscurè cognitam declarandam, & hic tertius modus manifestandi per artificium dialecticum ad modum sciendi requiritur. Unde hæc oratio: *Petrus dormit*, dicta ad ignorantem, quòd Petrus dormiat, non est modus sciendi, quia ratio manifestandi non est *intrinsicum* artificium dialecticum, sed *authoritas* & *veracitas* dicentis, quæ orationi est *extrinseca*, & magis pertinet ad *fidem* humanam, quàm ad *scientiam*.

4 CONCLUSIO II. Modus sciendi adæquatè dividitur in *Definitionem*, *Divisionem*, & *Argumentationem*. Ratio est, quia modus sciendi datur ad tollendam obscuritatem; tribus autem modis obscuritas circa rem aliquam, v. g. hominem, ab intellectu tolli potest, vel enim intellectus patitur obscuritatem, non cognoscendo, *quid sit homo*, & hæc tollitur per definitionem, vel *quæ sint partes hominis*, & hæc tollitur per divisionem, vel *qualis sit*, & *quas homo habeat proprietates*, & hæc obscuritas tollitur per argumentationem.

5 Dices. Hæc propositio: *Homo est animal ratio-*

rationale, est oratio ignoti manifestiva, ergo etiam propositio est modus sciendi, P. ant. Illa propositio est oratio *manifestans essentialiam* hominis, ergo

R. dist. Imum ant. Dicta propositio est oratio ignoti manifestativa *per se* & ratione sui N. ant. *per accidens*, & ratione definitionis, quam includit. C. ant. Propositio *ratione sui*, & ex merito propositionis tantum petit *enunciare unum de alio*, quod autem quandoque manifestet ignotum, tantum est propter modum faciendi, qui in propositione *per accidens* includitur.

ARTICULUS SECUNDUS

De Definitione.

CONCLUSIO I. Definitio est Oratio explicans naturam alicujus. 6

Explicatur definitio: Oratio ponitur pro genere; est autem definitio *per se* oratio imperfecta, quia nihil affirmat, vel negat, licet *per accidens*, prout ingreditur propositionem, sit oratio perfecta. Cæteræ particulae ponuntur pro differentiâ; per eas enim differt definitio, tum à divisione, quæ quidem naturam rei etiam explicat per partes, ut rem *dividentes*, non verò ut rem

constituentes ; tum ab argumentatione , quæ rem explicat per proprietates , non *simpli-*
citer , ut facit definitio descriptiva , sed *illative*.

- 7 Dices imò. Definitio non potest definiri, P. Assumptum. Si definitio posset definiri, ergo *idem* definiretur *per seipsum* , sed hoc fieri non debet, ergo. P. seq. Definitio definiretur per definitionem, ergo.

Dist. seq. Ergo *idem eodem modo* sumptum definiretur per seipsum. N. seq. *Idem diverso modo* sumptum C. seq. similiter dist. min. N. consequentiam. Definitio in communi vel *signatè* sumpta definitur per definitionem in particulari vel *exercitè* sumptam.

- 8 Dices 2da. Lumen Solis non potest illuminari , ergo etiam definitio non potest definiri.

R. C. ant. N. conseq. Disparitas est, quia lumen Solis *virtute suâ* clarum est , natura autem definitionis *in communi* non est nobis *per se* clara , & hinc illa per definitionem *in particulari* debet explicari.

- 9 CONCLUSIO II. Definitio primò dividitur in definitionem *Nominis* , & definitionem *Rei*.

Declaratur : Definitio Nominis est , quæ *explicat significationem* , vel originem *nominis*

nis , ut : *Philosophia est amor sapientiae , Dux est , qui ducit.*

Definitio Rei est , quæ explicat naturam rei , ut : *Homo est animal rationale.*

2do. Definitio rei dividitur in *Essentiali-10 lem & Descriptivam.*

Definitio essentialis est , quæ explicat naturam rei per prædicata essentialia , hæc prædicata si fuerint physica , & realiter inter se distincta , dicitur definitio essentialis physica , ut : *Homo est constans corpore & animâ rationali* ; si verò fuerint prædicata metaphysica , vel ratione tantùm distincta : qualia sunt genus & differentia , dicitur definitio essentialis metaphysica vel logica , ut : *Animal est vivens sensitivum.*

Definitio descriptiva est , quæ explicat naturam rei per proprietates , ut : *Homo est animal risibile* , & hæc vocatur definitio propriè descriptiva , ut distinguatur à definitione accidentali , quæ etiam dicitur impropriè descriptiva , & fit per accidentia communia , quæ simul & collectivè sumpta soli definito conveniunt , quamvis divisim sumpta alteri à definito convenire possit , talis est illa Platonis , quâ definiebat hominem : *Homo est animal pulchrum , implume , bipes , habens caput erectum.*

Additur definitio causalis , quæ naturam

rei declarat per causas, vel intrinsecas, materialem & formalem, & tunc est definitio causalis *intrinseca*, quæ eadem est cum definitione essentiali physicâ; per causas extrinsecas, efficientem & finalem, & tunc est definitio causalis *extrinseca*, quæ pertinet ad definitionem *latè* descriptivam. Ex his

- II Colliges. Quomodo respondeas interrogatus de definito, v. g. homine, si quærat, *quid est homo?* R. per definitionem essentialem: est *animal rationale*. *Qualis est?* R. per descriptivam: est *animal risibile*. *A quo est?* R. per causam efficientem: à Deo. *Ex quo est?* R. per causam materialem, *ex corpore*. *Per quid est?* R. per causam formalem, *per animam rationalem*. *Ad vel propter quid?* R. per causam finalem, *ad æternam beatitudinem obtinendam*.

Dubitabis. An illa definitio hominis: Homo est *animal constans corpore & animâ rationali, creatum à Deo ad æternam beatitudinem*, sit definitio essentialis, an accidentalis?

- II R. Imò. Quòd illa definitio non sit una, sed *duplex*, quoad hæc: *animal constans corpore & animâ rationali*, est essentialis, quoad illud verò: *creatum à Deo ad æternam beatitudinem*, est accidentalis.

R. 2dò.

R. 2dò. Absolutè posse dici accidentalem. Ratio est, quia sicut *bonum est ex integra causa*, sic *malum est ex quocunque defectu*, sicut ergo ad hoc, ut tota definitio esset simpliciter essentialis, deberent omnes ejus partes esse essentialis, sicut simpliciter sit accidentalis, sufficit, quòd una ejus pars, quæ traditur per causam efficientem & finalem, sit accidentalis.

Quæres imò. Quot sint Regulæ bonæ 13 definitionis ?

R. Principaliter tres. Regula prima est : Definitio debet constare genere & differentiâ, genus est prædicatum, per quod res definita convenit cum aliis, differentia est prædicatum, per quod res definita differt ab aliis, (*V. dicta in Pranot. gener.*) ubi

Advertendum imò. Quòd ad definitionem non requiratur, ut habeat strictum genus, & strictam differentiam, sed sæpè sufficit poni aliquid loco generis & differentiæ.

2dò, Ad hoc, ut definitio bona sit, debet necessariò constare genere sive proximo, sive remoto, & differentiâ ultimâ, ut verò sit omninò perfecta, requiratur, ut constet genere proximo. Genus proximum est, per quod res definita convenit tantùm cum paucis à se distinctis, ut : Homo per animal

convenit cum solo bruto. *Differentia ultima* est, per quam res definita differit ab omnibus aliis, ut homo per *rationale* differit à brutis, arboribus, lapidibus, &c. Unde constat, definitiones illas, quæ constant genere remoto, non semper esse rejiciendas, ut patet in definitione definitionis, in quâ pro genere non ponitur genus proximum, quod est modus sciendi, sed genus remotum, quod est oratio, quæ particula *satîs clara* est ad explicandam naturam definitionis.

- 16 Regula 2da est: *Definitio debet esse convertibilis cum suo definito*, ita ut ex definitione bene inferatur definitum, & definitio ex definito, ut: *Est animal rationale, ergo est homo, & econtrâ, est homo, ergo est animal rationale.* Hæc autem Regula intelligenda est

Primò de definito *adequato & proximo*, non verò de *inadæquato & remoto*, dum enim definitur homo, quòd sit *animal rationale*, definitum proximum est *homo*, definitum remotum est *Petrus*, & alia individua habentia naturam humanam, quamvis autem bene dicatur: *est Petrus, ergo est animal rationale*, non tamen sequitur: *est animal rationale, ergo est Petrus.*

2do. De definitione *objectivè* spectatâ, non verò de *formali*, quæ est *actus intellectus,*

Actus, explicans naturam definiti, cum enim actus attingens objectum non sit ipsum objectum, hinc etiam cum objecto converti non potest. V. G. Actus intellectus definiens hominem *animal rationale*, non potest prædicari de homine, dicendo: *Homo est actus intellectus. &c.*

3tio. Quoad prædicata primò intentionalia, quia definitio & definitum in prædicatione secundò intentionalibus non habent mutuam communicabilitatem, sic *animal rationale est modus sciendi*, non tamen sequitur, ergo *homo est modus sciendi*.

Regula 3tia est: *Definitio debet esse clarior 17 suo definito.* Obscurum enim per æquè obscurum explicari non potest.

Porrò non requiritur, ut definitio quoad omnes partes sit clarior definito, unde licet non minus obscurum sit, quid sit propositio, quàm terminus, bona tamen est definitio termini, quòd sit *vox significativa ad placitum*, ex qua simplex per se conficitur propositio, quia saltem aliquæ particulæ sunt clariores re definità, scilicet termino, & clarè explicant ordinem termini ad propositionem.

Ex his regulis deducuntur aliæ.

Definitum non debet ingredi definitionem.

18

De-

Informationes

Definitio

} non debet esse superflua, nec diminuta.

} debet convenire omnibus sub definito contentis.

} non debet convenire alteri à definito.

19 Dubitabis. An bona sit definitio Circularis?

R. Definitio *Circularis* (quâ duo definiuntur per se mutuò) bona est in *relativis*, non verò in *absolutis*. Ratio est, quia relativa dicunt ordinem ad aliud, qui ordo cùm in definitione exprimi debeat, hinc etiam in *obliquo* debet poni id, ad quod definitum relativum refertur, sic Pater dicit ordinem ad Filium, ideòque Pater definitur, *qui genuit Filium*; similiter Filius dicit ordinem ad Patrem, & definitur, *qui genitus est à Patre*; absoluta autem non dicunt ordinem ad aliud, proinde unum absolutum per aliud mutuò defini non debet.

20 Quætes 2dò quæ sint conditiones requisitæ ad definitum?

R. Ad hoc ut aliquid strictè definiatur;

Requitur primò, ut sit *unum per se* & non per accidens, Ratio est, quia *una* definitio debet explicare *unam* essentiam, quod autem est unum per accidens, non habet unam essentiam, sed *plures*, consequenter unicâ &

pro-

propriè tali definitione explicari non potest.

Requiritur 2dò, ut sit *universale*, non *singulari*, quia singularia non habent proprium genus, nec propriam differentiam, si enim definias Petrum: est *hoc animal*, & *hoc rationale*, ly *hoc animal* non est genus, quia per *hoc animal* non convenit cum bruto, sed per *animal* in communi, neque *hoc rationale* est differentia ultima, quia per illud Petrus non differt à bruto, sed per *rationale* in communi.

Adverte tamen, quod singularia *exercitè* sumpta propriè definiti non possunt, bene tamen singularia *signatè* sumpta vel singularitas.

Requiritur 3tò, ut sit *resolubile in plures conceptus*, ita ut in re definita concipi possunt duo prædicata, quorum unum est genus, & alterum differentia, & hinc Deus propriè definiti non potest, quia Deus est summè simplex, nec involvit genus aut differentiam.

ARTICULUS TERTIUS

De Divisione:

CONCLUSIO I. Divisio est *oratio totum in suas partes distribuens*.

Explicatur, Ly *oratio* ponitur pro genere,

cæteræ particulæ pro differentiâ, per ly *totum* intelligitur *divisum*, per ly *partes* intelliguntur *membra dividenda*, ly *distribuens* idem est, quod *distribuendo manifestans*.

- 25 CONCLUSIO II, Divisio primò alia est *Nominis*, alia *Rei*.

Declaratur: divisio *Nominis* est, quâ *vox* aliqua dividitur *in sua significata*, ut *gallus alius est homo*, *alius volucris*.

Divisio *Rei* est, quâ *res significata* per *vo-*cem dividitur *in suas partes*, ut *animal aliud est rationale*, *aliud irrationale*.

- 26 2do, Divisio *Rei* alia est *Actualis*, alia *Po-*entialis, alia *Accidentalis*.

Declaratur. Divisio *actualis* est, quâ *to-*tum *actuale* dividitur *in partes*, quas *actu & in se* continet, ut: *hominis alia pars est corpus*, *alia est anima rationalis*.

Divisio *potentialis* (quæ etiam dicitur *universalis*) est, quâ *totum potentiale* dividitur *in partes*, quas *sub se & in potentiâ* continet, ut: *animal aliud est homo*, *aliud brutum*.

Divisio *accidentalis* est, quâ *totum* dividitur *in partes accidentales*, ut: *volucrum alia est alba*, *alia nigra*.

- 27 3tio. Divisio *actualis* triplex est, 1. *Physica*, quâ *totum actuale* dividitur *in partes phy-*sicas, ut: *hominis alia pars est corpus*, *alia est anima rationalis*. 2. *Metaphysica*, quâ *totum* *actua-*

actuale dividitur in partes metaphysicas, ut
hominis alia pars est animal, alia rationale. 3.
Integralis, quâ totum actuale dividitur in
 partes integrales, ut : *hominis alia pars est 28*
caput, alia manns, &c.

4to. Divisio potentialis duplex est, alia est
Univoci in sua univocata, quando scilicet
 divisum equaliter & essentialiter reperitur in
 membris dividendis, & hæc vel est gene-
 ris in species, ut : *animalium aliud est homo,*
aliud brutum, vel generis in differentias, ut :
animalium aliud est rationale, aliud irratio-
nale.

Alia divisio potentialis est *analogi in sua*
analogata, quando scilicet divisum principa-
 liter est in uno dividente, & minus principa-
 liter in aliis, ut : *sanum aliud est animal, aliud*
color, aliud medicina.

5to. Divisio accidentalis triplex est, Pri- 29
ma subjecti in accidentia, ut : *homo alius est*
doctus, alius indoctus, Secunda *accidentis in*
subjecta, ut : *albedo alia est nivis, alia lactis,*
 Tertia *accidentis in accidentia*, ut, *frigus aliud*
est intensum, aliud remissum.

Quæres. Quot sint Regulæ bonæ divi- 30
 sionis ?

Respondeo tres. Regula prima est. *Membra*
dividentia debent esse opposita, id est, distincta
 vel realiter (ut : *homo & brutum*, quæ sunt
 mem-

membra dividenda animalis) vel *ratione* (ut *animal & rationale*, quæ sunt membra dividenda hominis, in quo distinguuntur tantum per intellectum) quia membra dividenda sunt partes divisi, partes autem debent se *formaliter* invicem excludere, licet quandoque *materialiter* una pars alteram includat, sic propositio dividitur in *Categoricam & Hypotheticam*, & tamen *Categorica* includitur in *hypotheticâ*.

31 Regula 2da est: *Membra dividenda simul sumpta debent adæquare vel exhaustire totum divisum*, cum enim partes simul sumptæ sint ipsum totum, hinc totum divisum nec debet excedi à partibus, nec debet excedere partes simul sumptas. Defectu hujus conditionis vitiola est hæc divisio; *animalium aliud est bipes, aliud quadrupes*, quia neutrum convenit piscibus, qui tamen sunt animalia.

32 Regula 3tia est, *membra dividenda debent esse pauca*, quia multitudo confusionem & obscuritatem parit.

33 Dices, Dum *homo* dividitur in *animal & rationale*, una pars, sc. *animal* latiùs patet quam divisum; *homo*, ergo falsa est Reg. 2da.

R. D. ant. *animal* ut est *pars Metaphysica* hominis vel membrum dividens latiùs patet
N. ant. *animal* ut est *totum potentiale* C.
ant.

PARS